

tomás maldonado

između »modernus« i »moderno«

prevodeno iz: Tomás Maldonado: *Il futuro della modernità*, Milano 1987.

prijevod s talijanskog: **borislav mikulić**

Od svakovrsnih lingvističkih zloupotreba na koje smo se naviknuli u posljednje vrijeme najočitija je zloupotreba izraza »moderno«. Poznato je da produžena, i prije svega beskrupulozna upotreba jednog termina često završava erozijom njegovog semantičkog sadržaja. Takva sreća je zadesila izraz moderno koji danas, zaposjedajući sve šire referentno područje, više nije pouzdan. Ako se hoće raščistiti teren od nesporazuma koji trenutno paraliziraju raspravu o moderni, neophodno je – upravo i na jezičnoj razini – točno promisliti riječ **moderno**.

Ipak, neka bude jasno, mi ne namjeravamo izvršiti na ovom izrazu uobičajenu i sada već dosadnu hermeneutičko-etimološku vježbu »alla Heidegger«. Naša nakana nije da unatrag ispitamo stazu koju je prešla riječ **moderno** istražujući njezinu genealogiju, stvarne ili pretpostavljene srodnosti s drugim riječima, u nadi da ćemo otkriti njezino »istinsko«, prvotno značenje, koje je ostalo stoljećima skriveno.¹

Nama je, naprotiv, stalo do toga da slijedimo proces usložnjavanja značenja i smisla prelijevanja koja su se odvila zgušnjavanjem oko izraza **moderno**. A ovo sve sa ciljem da se utvrdi kada (i kako) je rođena ideja modernog vremena ili kada (i kako) je, da to kažemo s Norbertom Eliasom, u satu historije odzvonio onaj udar koji je »fiziološki sat« pretvorio u »društveni sat«, dakle točno onaj udar koji se nalazi u temelju modernog vremena.²

Naša analiza će se zaustaviti pri **querelle des anciens et des modernes** iz 17. stoljeća, koja po našem mišljenju označava onaj trenutak kad se nova ideja vremena mora smatrati već zadobivenom. Sve što slijedi poslije **querelle** samo je slijed borbi u procesu ukorjenjivanja i učvršćivanja ove ideje u kontekstu zapadne kulture. Od osamnaestog stoljeća nadalje rasprava će se koncentrirati na pitanje progresa u kojem je ideja vremena modernog odsada implicitna. Kao što je poznato, pitanje su sa svom jasnoćom postavili Bacon i Descartes u 17. stoljeću a pojačano su je preuzeli u 18. stoljeću Abbé de Saint-Pierre, Montesquieu, Turgot, Voltaire, Diderot, Helvetius, Holbach e Condorcet. Ovaj posljednji sukob, a posebno polazeći od Hegela sve do naših dana, odlučio je o načinu poimanja napretka:

¹ Usp. M. Bloch, *Apologie pour l'histoire ou métier d'historien*, Paris: Armand Colin 1949, osobito poglavlje I: »L'histoire, les hommes et le temps« (»Povijest, ljudi i vrijeme«) str. 40, gdje se tvrdi: »Radi se na koncu o iluziji starih etimologa koji su držali da je sve izrečeno u momentu kada su pored aktualnog načina upotrebe jednog termina uspjeli postaviti i najstarije poznato značenje, dakle kada su bili kadri dokazati da je riječ **buerau** izvorno označavala jednu zvijezdu ili riječ **timbre** bubanj. Kao da se pravi problem ne sastoji zapravo u tome kako i zašto je došlo do izmjene značenja.« Nešto malo prije toga Bloch upozorava na »brkanje čistog izvođenja sa objašnjenjem«.

² »U našem tipu društva životni ciklusi se reguliraju i obrazuju u skladu sa razrađenom društvenom organizacijom koja unutar određenih granica prisiljava čovjeka da svoj vlastiti fiziološki sat disciplinira prema društvenom satu«, Norbert Elias, *Über die Zeit / O vremenu* /, Frankfurt: Suhrkamp 1984, str. 15. naznačimo također Simonetta Tabboni, *La rappresentazione sociale del tempo / Društvena predodžba vremena* /, Milano: Franço Angeli 1984. Podsjetimo nadalje na fundamentalni prilog Paula Ricoeura ovoj temi u: **Temps et récit** 2 vol, Paris: Seuil 1983, osobito na prvo poglavlje posvećeno pojmu vremena kod sv. Augustina.

